

Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение
«Санагинская средняя общеобразовательная школа»

«Утверждено»

Директор МАОУ
«Санагинская СОШ»

 /Бандеева И.В./

ФИО

Приказ № 23 от «28» 08 2017 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет: бурятская литература

Класс: 7

Учитель: Норбоева О. Т.

Категория: высшая

Стаж: 32

2017-2018 учебный год

Нуралсалай сэдэбүүдэй гол удха

Герой- характер- образ

1. Оршол

Литературна зохёол соохи уран найханай образ ба образность. Хүнэй образ. «Герой», «абари зан» тухай ойлгосо. Эпос драма хоёр соо характер зохёон байгуулха принципүүд. Лирическэ герой.

2. Үльгэр

Үльгэрэй герой

Буряад арадай «Айдуурай мэргэн» гэхэн үльгэр. Энэ үльгэр соо хүнэй образ зураглалга. Үльгэрэй геройдо арад зоной үгэхэн сэгнэлтэ.

Буряад арадай үльгэр ба ондоо арадуудай үльгэрнүүдэй адли ба адли бэшэ таланууд. Образуудайнь илгаа.

Арадай аман ба уран найханай бэшэмэл зохёолнууд соо зураглагдаһан геройнуудай абари зан.

3. Шажан мүргэлэй үндэхэтэнэй зохёол

Р. Номтоев «Аршаанай дуһал». Зохёолой үндэхэн, удха, хургаал, байгуулгынь түхэл маяг.

Буряад арадай 18-дахи, 19-дэхи зуун жэлнүүдэй бэшэмэл зохёолнууд

Энэ үеын буряад арадай бэшэмэл зохёолнууд соо хүнэй дүрэ шарай зураглалга.

«Балжан Хатан тухай туужа домог»

В. Юмсунов «Эрдэмтэ соохор моритой Эрилтэй хаан» Аман зохёолтой холбоонь. Эрдэмтэ соохор мориной шэдитэ үүргэ. Алтан Шаа Одхон Дангина хоёрой дүрэнүүд.

4. Үргэлжэлхэн зохёол болон гол нюур тухай ойлгосо

Эпос литературынын род гээшэ гэхэн ойлгосо хүгжөөлгэ. Эпическэ зохёол соо хүниие зураглалга. Герой ба абари зан гэхэн ойлгосонуудые гүнзэгырүүлгэ. Геройн хэлэн, тэрэнэй үйлэ хэрэгүүд хадаа геройе тодорхойло арга хэрэгсэлнүүд. Герой ба сюжет. Автор ба герой.

Рассказ. Туужа. Юмор ба сатира.

Комическаэфект бии болгоходо жэжэ зүйлэй дүүргэдэг үүргэ.

Х. Намсараев «Олзуурхуу Ондрёон» (рассказ)

Уран найханай зохёолнууд соо баатар зоригтониие зураглан харуулалга. Зохёолой герой ба уншалга.

Ж. Тумунов «Талын бүргэд» (рассказ), В. Тулаев «Эсэгэе хүлээлгэ» (туужа), Ц. Номтоев «Шагжын хула» (рассказ), Ч. Цыдендамбаев «Түрэл нютагһаа холо» (романһаа хэхэгүүд), А. Ангархаев «Алтан» (туужаһаа хэхэгүүд), Ш. Байминов «Жамбал баатар» (туужалһан шүлэглэл).

5. Уянгын зохёолой гол нюур тухай юрэнхы ойлгосо

Лирикэ тухай ойлгосо үргэдхэхэ ба гүнзэгырүүлхэ. Лирическэ зохёолой автор ба лирическэ герой. Лирическэ герой ба эпическэ зохёоой герой.

Н. Дамдинов «Шэнхинээтэ нарһад» (шүлэг), Д. Улзытуев «Хабартаа», «Хабарай эхиндэ ханха зайдан», Л. Тапхаев «Зүүн Саяан», «Үбэлэй үдэшэ», Б. Жанчипов «Буряднай» (дуун), Г. Раднаева «Ургы сэсэгби», «Наран сэсэг», «Хүгшэн эжыдээ», Д. Доржогутабай «Хара хүнэй-дура нэххэл»,

М. Чойбонов «Мүнхын аршаанай мүнгэн дуһал», «Зула бадарна».

6. Зүжэгэй зохёолой гол нюур тухай юрэнхы ойлгосо

Драматическа зохёолой герой. Драма, литературна род гэхэн ойлгосонуудыг үргэдхэхэ, гүнзэгыруулхэ. Драматическа зохёолой герой ба тэрэнэй характер бии болгохо аргууд.

Б.-М. Пурбуев “Талын басаган”

Нурагшад мэдэсэ, шадабарида табигдаха дүнгүүд

Нурагшад зохёолой гол нюур - абари зан – дүрэ гэхэн ойлгосо, Эхэ орондоо, тоонто нюутагтаа дурлал, Эхэ байгаалидаа гамтайгаар хандалга, хүнэй абари зан тухай ойлгожо абаха болоно.

Нурагшад литературна зохёол соохи уран найханай образ ба образность, хүнэй образ, «герой», «абари зан», эпос драма хоёр соо характер зохёон байгуулха принципүүд, лирическэ герой гэхэн предметнэ ойлгосотой, шадабари дадалтай, нураха арга боломжотой болоно:

- “Уран зохёолшо, автор, уншагша” үгэнүүдэй удхын илгаа гаргах

Нурагшад “**Ульгэр**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд **предметнэ мэдэсэтэй** болоно.

- Арадай аман зохёол, тэрэнэй жанрууд тухай мэдэхэ.

Нурагшад “**Ульгэр**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд **шадабари дадалтай, нураха арга боломжотой** болоно:

Ульгэр соо хүнэй образ зураглалга, образуудай илгаа, арадай аман ба уран найханай бэшэмэл зохёолнууд соо зураглагдаһан геройнуудай абари зан.

Нурагшад “**Нургаалай зохёол**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд **предметнэ мэдэсэтэй** болоно.

Буддын шажанай зохёолнууд тухай мэдэхэ.

Нурагшад “**Нургаалай зохёол**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд **шадабари дадалтай, нураха арга боломжотой** болоно:

нургаал заабари хэрэглэжэ шадаха.

Нурагшад “**Буряад арадай XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй бэшэмэл зохёолнууд**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд **предметнэ мэдэсэтэй** болоно:

энэ үеын буряад арадай бэшэмэл зохёолнууд соо хүнэй дүрэ шарай зураглалга. Нурагшад “**Буряад арадай XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй бэшэмэл зохёолнууд**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд **шадабари дадалтай, нураха арга боломжотой** болоно:

арадай аман зохёол ба уран найханай литература соо хүниие, тэрэнэй абари зан зураглалга зохёолой гол нюур, дүрэ г.м. илгана.

Нурагшад “**Үргэлжэлһэн зохёол**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд **предметнэ мэдэсэтэй** болоно:

эпос литературынын род, рассказай ба туужын онсо шэнжэ, эпическэ зохёол соо хүниие зураглалга, герой ба абари зан, герой ба сюжет, автор ба герой.

Нурагшад “**Үргэлжэлһэн зохёол**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд **шадабари дадалтай, нураха арга боломжотой** болоно:

Зохёолой геройнуудай өөр өөрын ба бултандань хабаатай шэнжэнүүдыг тодорхойлон, характеристикэ үгэжэ, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһыг элирүүлжэ зэргэсүүлхэ

Нурагшад “**Уянгын зохёолой гол нюур**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд предметнэ мэдэсэтэй болоно: лирическэ зохёолой автор ба лирическэ герой. Лирическэ герой ба эпическэ зохёолой герой.

Нурагшад “**Уянгын зохёолой гол нюур**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд шадабари дадалтай, нураха арга боломжотой болоно:

Үзэжэ байһан зохёолой гол удха ойлгоод, хүнэй мэдэрэл ба лирикэ гэхэн ойлгосо илгаруулжа, уран гоёор уншажа шадаха.

Һурагшад “**Зүжэглэмэл зохёолнууд**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд предметнэ мэдэсэтэй болоно: драма, литературна род, драматическа зохёолой герой ба тэрэнэй характер гэхэн ойлгосо мэдэхэ .

Һурагшад “**Зүжэглэмэл зохёолнууд**” үзөөд байхадаа, иимэнүүд шадабари дадалтай, һураха арга боломжотой болоно: авторай үзэл суртал гаргаха аргатай болохо, эпос болон драма соо геройн характер бии болгохо аргатай.

7-дахи ангиин һурагшадта һайнаар хүдэлмэрилхын нүхэсэл боложо үгэдэг гурим ёһын байдал бии болгоходоо иимэнүүд **метапредметнэ мэдэсэ** олгуулха: шухала хэрэгтэй мэдээсэлнүүдые бэдэржэ, компьютер болон интернетэй хүсөөр мэдээнүүдые оложо, хэрэглэжэ шадаха; шүүмжэлэл, шэнжэлэл хэжэ, дутаг дундануудые элирүүлжэ; хэһэн ажалдаа арга боломжонуудые тааруулжа, шалгалта, сэгнэлтэ үгэжэ шадаха; юумые сасуулжа, тааруулжа, шалтаг хойшолоной холбоо байгуулжа, бодолоо удаа дараалуулан һубарюулжа шадаха.

7-дахи ангиин һурагшадта һайнаар хүдэлмэрилхын нүхэсэл боложо үгэдэг гурим ёһын байдал бии болгоходоо иимэнүүд **өөрын аминай мэдэсэ** олгуулха: буряад литература буряад арадай үндэһэн-болбосоролой нангин баялиг гэжэ ойлгохо;

түрэл хэлэндээ дуратайгаар, хүндэтэйгөөр хүмүүжэхэ; хэлэнэй баялигые грамматическа аргуудые өөрынгөө хэлэлгэдэ хэрэглэжэ, бодожо байһан бодолоо тэрэнэй хүсөөр хэлэжэ шадаха.

ТЕМАТИЧЕСКА ТҮСЭБЛЭЛГЭ

Ду гаар	Хэшээлэй сэдбүүд	Нуралсалай түсэблэһэн дүн	Үхибүүдэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд	Бээ гуримшуулаад ябаха, оршон тойроние шудалха, харилсаха шадабари
Зохёолой гол нюур-абари зан-дүрэ				
1	Үльгэр(1)	Арадайнгаа хэр угһаа абажа ябаһан алтан баялиг – арадай аман зохёол тухай мэдэсэ үргэдхэн, һонирхол түрүүлхэ	Элдэб социальна байдалда бэе бэетээ, багшатаяа харилсаха аргатай бололго, арсалдаата асуудалнуудые номгоноор шиидхэжэ шадалга	Хэрэгтэй мэдээсэл ондоо литератураһаа олоод, тэрэнээ хэрэглэлгэ.
2	Айдуурай мэргэн (2)	Арадай аман сохёолой жанр – үльгэр, аман ба уран һайханай бэшэмэл сохёолнууд соо зураглагдаһан геройнуудай абари зан, образуудайнь илгаа олохо.	Элдэб социальна байдалда бэе бэетээ, багшатаяа харилсаха аргатай бололго, арсалдаата асуудалнуудые номгоноор шийдхэжэ шадалга	Номоор хүдэлхэ, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха
3	Нургаалай сохёол. Р.Номтоев “Аршаанай дуһал”(2)	Нургаалай сохёолтай танисуулангаа, нургаал заабари дээрэ хүмүүжүүлхэ.	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда дайралдадаг нургаал заабари хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, зохёолой удха ойлгосо.	Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха, хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа сохёолон тусхай критеринүүдээр шалгаха.
4	“Балжан хатан ”тухай домог (3)	Буряад арадай бэшэмэл зохёолнууд соо хүнэй дүрэ шарай зураглалга, сохёолой онсо шэнжэ илгаха шадабари дээшэлүүлэлгэ	Элдэб социальна байдалда бэе бэетээ, багшатаяа харилсаха аргатай бололго, арсалдаата асуудалнуудые номгоноор шиидхэжэ шадалга	Сохёол уншажа, асуудалнуудта харюусаха, багахан мэдүүлэлнүүдые сохёожо һураха, хажуудахи хүнүүдээ шагнаха
5	“Эрдэмтэ соохор моритой Эрилтэй	Аман сохёолтой холбоонь. Хүниие, тэрэнэй абари зан	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда болодог үйлэ хэрэгүүд ямар үүргэ	Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха, хэшээлдээ юу

	хаан ”(2)	зураглалга	дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха	хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа зохёон тусхай критеринүүдээр шалгах.
Үргэлжэлһэн зохёол болон гол нюур тухай ойлгосо				
6	Ж.Тумунов “Талын бүргэд” (1)	Уран найханай зохёол соо баатар зоригтонииезураглан харуулалга, зохёолой герой ба уншалга	Эхэ орондоо дуратай байһанаа, зохёолой геройдо өөрынгөө хандаса харуулха, уншаха, харилсаха дуратай байха, өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.	Номоор хүдэлхэ, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха
7	Б. Ябжанов “Хэрмэшэ” (2)	эпическэ зохёолой байгуулга, уран аргууд тухай мэдэсэ үргэдхэхэ, геройнуудта характеристикэ үгэхэ арга, портрет ба хэлэн	Буряад арадайнгаа ёһо заншалнуудтай танилсаха, аха хүниие хүндэлхэ мэдэрэл түрүүлхэ	Номоор хүдэлхэ, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргах.
8	В. Тулаев “Эсэгээ хүлээлгэ” (3)	зохёол соо дайнай үеын үхибүүдэй ажабайдал, хүдөөгэй зоной ажалда хандасатай танилсуулан, зохёолой хүмүүжүүлхы боломжо үргэнөөр хэрэглэхэ.	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, Багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргах.
9	Ц.Номтоев “Шагжын хула”(3)	Автор геройе яажа бии болгоноб ба уншагша геройе хайшан гэжэ бии болгоноб, литературна геройтой хөөрэлдөөн	Ойлгожо абаһан мэдэсээ хэрэглэхэ, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха зохёон байгуулха шадалтай болгохо	өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха
10	Ч.Цыдендамбаев “Түрэл нютагһаа холо” (4)	Уран зохёолшын намтартай танилсажа, роман тухай ойлгосо үгэхэ, онсо шэнжэнүүдтэйн танилсуулха, арадайнгаа ёһо заншал дээрэ хүмүүжүүлхэ.	Уг гарбал, түрэл тала тухай мэдээсэл ойлгохо, буряад арадайнгаа ёһо заншалнуудтай танилсаха, аха хүниие, нүхэрөө хүндэлхэ мэдэрэл түрүүлхэ	Номоор хүдэлхэ, тусгаар үгэнүүдэй удха ойлгохо, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргах.
11	А.Ангархаев “Алтан”(3)	Сюжет зохёолгын уран шадабари. Сюжедэй композици ба образай	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда	Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ

		композици. Романтическа характер тухай ойлгосо	болодог үйлэ хэрэгүүд ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха	зорилго табиha, хэшээлдээ юу хэhэнээ хойно хойноhoонь тоолохо, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа зохёohon тусхай критеринүүдээр шалгаха
12	Ш.Байминов “Жамбал баатар”(2)	Туужалхан шүлэглэлэй гол нюур, гол нюурнуудай дүрэ зэргэсүүлгэ	Эхэ орондоо дуратай байhанаа, зохёолой геройдо өөрынгөө хандаса харуулха, уншаха, харилсаха дуратай байха, өөрынгөө хэhэн ажал сэгнэжэ шадаха	Номоор хүдэлхэ, тусгаар үгэнүүдэй удха ойлгохо, өөрынгөө hanал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргаха
Уянгын зохёолой гол нюур тухай ойлгосо				
13	Н.Дамдинов “Шэнхинээтэ нарhad”(1)	Поэдэй шүлэглэмэл аргаар өөрынгөө сэдхэлэй байдалые гү, али мэдэрэлые элирүүлэлгэ, уран зохёолой хэлэнэй шэмэг үгэнүүд тухай ойлгосо үгэхэ	Хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, поэдэй сэдхэлэй гүнзэгы элирүүхэ	Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиha, хэшээлдээ юу хэhэнээ хойно хойноhoонь тоолохо, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа зохёohon тусхай критеринүүдээр шалгаха.
14	Д. Улзытуев “Хабартаа”, “Хабарай эхиндэ ханха зайдан”(1)	Д. Улзытуевай шүлэгтэй танилсуулга, шэмэг үгэнүүдынь олохо дадалтай болохо	Өөрынгөө сэдхэлэй байдалые гү, али мэдэрэлые элирүүлэлгэ, уран үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	өөрынгөө hanал бодол бэшэмэл хэлэлгээр дамжуулха
15	Л. Тапхаев “Зүүн Саяан”, “Үбэлэй үдэшэ”(1)	Уран зохёолшоной зохёохы намтартай танилсан, шүлэгэй гол удха ойлгон авторай мэдэрэл таажа нургалга	Оршон тойронхи ажабайдалда боложо байhan хубилалтануудые ажаглан хаража, тэрээндэ өөрынгөө хандаса харуулха, уншаха, харилсаха дуратай байха, өөрынгөө хэhэн ажал сэгнэжэ шадаха.	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, өөрынгөө hanал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргаха.
16	Б.Жанчипов “Буряднай”(1)	Шүлэгэй гол нюур элирүүлхэ, шэмэг үгэнүүдынь олохо дадалтай болохо	Эхэ орондоо дуратай байhанаа өөрын хандаса харуулха, уншаха, харилсаха дуратай байха, өөрынгөө хэhэн ажал сэгнэжэ шадаха	өөрынгөө hanал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха
17	Г. Раднаева “Наран	Шүлэгшэнэй зохёохы намтартай	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда	өөрынгөө hanал бодол бэшэмэл

	сэсэг”, “Ургы сэсэгби”, “Хүгшэн эжйдээ”(1)	танилсуулангаа, уран гоёор зураглан харуулсан байгаалийн үзэгдэлнүүдье хурагшадта ойлгуулха, лирическэ зохёол сэдхэлээрээ хадуун абалга хүгжөөхэ	ушардаг үйлэ хэрэгүүдые ямар аргаар дамжуулнаб гэжэ харуулха, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	хэлэлгээр дамжуулха
18	Д.Доржогутабай “Хара хүнэй-дура һэшхэл”(1)	Уянгын гол нюур, уран аргууд	Өөрынгөө сэдхэлэй байдалые гү, али мэдэрэлые элирүүлэлгэ, уран үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулга
19	М.Чойбонов “Мүнхын аршаанай мүнгэн дуһал”, “Зула бадарна”		хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, ниигүүлэсхы сэдхэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ	
Зүжэгэй зохёолой гол нюур тухай ойлгосо				
20	Б.-М. Пурбуев “Талын басаган”		ойлгуулха, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, ниигүүлэсхы сэдхэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ	Номоор, зурагаар хүдэлхэ, үгэнүүдэй удха ойлгохо, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргаха.
33 - 34	Б.Ш.Эрдынеев. Бишыхан хатан	Драма ба тэрэнэй жанрнуудтай танилсуулан, зохёолой онсо шэнжэнүүдые элирүүлхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда дайралдадаг ушарнууд тухай, үйлэдэгшэ нюурнуудай хоорондох харилсаа элирүүлхэ	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргаха.
35	Жэл соо үзэһэнөө дабталга	Гараһан гол литературна мэдэсэнүүдые дабталга, зохёолнуудай удхаар хөөрэлдөө эмхидхэхэ	Хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха	Номоор хүдэлхэ, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргаха.